זון אויפגאנג — 4.57
זון אונטערגאנג — 7.53

וועטער: קלאר. מילדער

דאס אידישע ווארט
THE ISRAELITE PRESS

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 ערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 90. Winnipeg, Tuesday May 6, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. ערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג — דינסטאג ח׳ אייר, תר״צ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAY 13 1930 ASTOR, LENOX TILDEN FOUND.

אלעקסאנדר קוזא דערזויילט אין רומענישן פארלאמענט

מען וועט פארקויפן מילך „אויפן ארשין“

קאפענהאגען, מאי 5. — אויף א דענמארקער פארם ווערט איצט אנגעפירט אן אינטערעסאנטער עקספערימענט, וואס קאן אפשר רעוואלוציאניזירן דעם מילך האנדל. זאל ער געלינגען, וועט מען אנהויבן פארקויפן מילך ניט אויפ׳ן פלעשל, נאר „אויפ׳ן ארשין“.

עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז ווען מען ציט ארויס דאס גאנצע וואסער פונ׳ם מילך, פארבלייבט א טויגיקע מאסע, ענלאך צו פאפיר שטאף. דאס קאן צעוועלגערט ווערן אין בויגנס, וואס זעען אויס ווי פאפיר. צו מאכן דערפון צוריק מילך, דארף מען עס בלויז ארייגלייגן אין זודיקער וואסער.

נייטן שטראוס קראנק; האט ניט געקאנט קומען צו פרויס לויה

(ספעציעל פאר „דאס אידישע ווארט“)

ניו־יארק, מאי 6 (איטא). — די לויה פון מרס. לינא שטראוס, פרוי פון נייטן שטראוס, וועלכע איז געשטארבן זונטאג פרי, איז נעכטן דורכגעפירט געווארן פון טעמפל עמנואל. די פאמיליע האט פארלאנגט אן איינפאכע צערעמאניע, און בלויז ארום 800 מענשן, נאענטע פריינט און מיטגלידער פון דער פאמיליע, זיינען געווען אנוועזנד.

צוליב זיין קראנקהייט, האט נייטן שטראוס אליין ניט געקאנט קומען צו זיין פרויס לויה. די צערעמאניע איז געווען אן איינפאכע, אבער אן איינדרוקספולע.

מרס. לינא גוטהערץ־שטראוס איז געבארן געווארן אין מאנהיים, דייטשלאנד, אפריל 20טן, 1854.

—(::)—

אנגלא־עגיפטישע פארהאנדלונגען וועלן אפשר דורכפאלן

לאנדאן, מאי 6. — די פארהאנדלונגען וועגן דעם אפמאך צווישן ענגלאנד און עגיפטן האבן דערגרייכט א טויטן־פונקט, ווען ס׳איז ווידער געקומען צו דער פראגע פון סודאן. עגיפטן באשטייט אויף א חלק אין דער אדמיניסטראציע פון סודאן, בעת די בריטישע רעגירונג וויל אויף דעם בשום אופן ניט איינגיין.

סיי אין די עגיפטישע און סיי אין די בריטישע קרייזן גלויבט מען, אז די פארהאנדלונגען האבן דערגרייכט א קריטישן פונקט און קאנען פארענדיקן זיך מיט א פולשטענדיקן דורכפאל. אויסערן מיניסטער הענדערסאן פרובירט נאך אבער איבערצורייידן די עגיפטישע דעלעגאטן אונטערצושרייבן דעם אפמאך, איבערלאזנדיק די פראגע וועגן סודאן אפן פאר ווייטערדיקע פארהאנדלונגען.

פוילישע סטודענטן פייערן נאציאנאלן יום־טוב מיט אנטיסעמיטיזם

ווארשע, מאי 5 (איטא). — די אנטיסעמיטישע נאציאנאלע פוילישע סטודענטן האבן אויסגענוצט די פייערונג פונם „קאנסטיטוציע טאג“ פון מאי 3טן, 1791, פאר אנטי־אידישע גאסן־דעמאנסטראציעס. זיי האבן געטראגן פלאקאטן מיט׳ן אויפשריפט „דאס פוילישע לאנד בלויז פאר קריסטלאכע פאליאקן“, און זיי האבן געשריען „נידער מיט די אידן, זאלן זיי גיין קיין פאלעסטינע!“ זיי האבן אויך געשריען אויפרופן קעגן דער איצטיקער רעגירונג.

„ענגלאנד גרייט זיך צו אנטשיידענער אטאקע קעגן אידישן צוריקקער קיין ארץ־ישראל, זאגט „דאר היום“

באשטימונג פון סער דזשאן סימפסאן אונטערצוזוכן קאלאניזאציע פראגע רופט ארויס אנטריסונג ביי די אידן. — אראבער דערקלערן טרויער טאג.

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו „דאס אידישע ווארט“ פון „איטא“)

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די העברעיאישע פרעסע דריקט אויס גרויס אומצופרידנהייט מיט דער באשטימונג פון סער דזשאן סימפסאן אונטערצוזוכן די פראגעס פון קאלאניזאציע און אימיגראציע אין ארץ־ישראל, אין אנקלאנג מיט די רעקאמענדאציעס פון דער פאלעסטינער אויספארשונג קאמיסיע.

דער „דאר היום“ זאגט וועגן דעם: „עס זעט אויס, אז ענגלאנד גרייט זיך פאר דער לעצטער אנטשיידענער אטאקע קעגן אונזער צוריקקער קיין ארץ־ישראל“.

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די אראבישע עקזעקוטיווע האט פראקלאמירט אן אלגעמיינעם טרויער טאג אויף מאי 9טן, דעם „אלדא“ טאג, אין פארבינדונג מיט די טויט אורטיילן און ארעסטן פון די וואס האבן זיך באטייליקט אין די אויגוסט ראיאטן.

די אראבישע צייטונג „פאלאשטין“ פאדערט אויף אלע אראבישע און מוסולמאנישע לענדער, איינשליסנדיק אינדיע, צו באטייליקן זיך מיט פאלעסטינע אין א ספעציעלן טרויער טאג דעם 16טן מאי, צו טאן תפילה אין אנדיינק פון די אראבער דער־הרג׳עט אין די אויגוסט ראיאטן, און אויף אפצוהיטן דעם „פאלעסטינער טאג“ יעדן יאר, ביז פאלעסטינע וועט ווערן אומאפהענגיק.

ירושלים, מאי 6 (איטא). — דער אל פאלעסטינער יערלאכער צוזאמענפאר פון אידישע יוריסטן האט אין אן אנגענומענער רעזאלוציע אויסגעדריקט די מיינונג, אז דער געריכט האט ניט נענוג גענומען אין אנבאטראכט די פאקטן אין די ראיאט פראצעסן. ער האט ניט גענומען אין אנבאטראכט, אז די אידן זיינען געווען די אטאקירטע, און האבן געהאנדלט אין זעלבסטפארטיידיקונג. די פאליציי האט אין די מייסטע פאלן פארפעלט צו געפינען די שולדיקע, און קיינער פון די הויפט אגיטאטארן איז ניט באשטראפט געווארן. פאלן פון פאלשע עדות זיינען געווען אין א גוואלדיקער צאל.

עס איז אויך אנגענומען געווארן א רעזאלוציע וואס פארדאמט די רעקאמענדאציעס פון דער אויספארשונג קאמיסיע, אין וועלכע זי האט איבערגעטראטן איר פולמאכט און האט באריערט פראגעס וועלכע זי האט ניט גענוג אונטערזוכט.

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די גאנצע פארגיטיקונג וואס די אידן האבן געקראגן פאר די שאדנס געליטן אין די ראיאטן באטרעפט 89,700 פונט.

קריזיס האלט ביי פארשווינדן, באריכטן צייטונגסלייט

טאראנטא, מאי 6. — „דער ערגסטער פעריאד פון די שלעכטע געשעפטן און פון דעם שטילשטאנד אין דער אינדוסטריע, ווי אויך דער ניט גינסטיקער צושטאנד פאר אגריקולטור אין קאנאדע, איז איצט אריבער, און מען קאן מיט צוטרוי קוקן פאראויס פאר בעסערע צייטן אין לאנד“, — דאס איז די אלגעמיינע מיינונג וואס איז ארויסגעזאגט געווארן פון פראמינענטע קאנאדער צייטונגס־ארויסגעבער און רעדאקטארן וועלכע האלטן דא איצט אפ א פאראייניקטע קאנווענשאן.

קאנאדע האט לעצטנס געליטן פון דעם קראך אויף דער בערזע ווי אויך פון דער ניט גינסטיקער ווייץ גערעטעניש לעצטן יאר, אבער די צייטווייליקע שלעכטע ווירקונג וואס עס האט געמאכט אין לאנד האלט שוין איצט אין פארשווינדן — איז זייער מיינונג.

די פונדאמענטאלע שטארקייט אין די פארשיידענע טיילן אין לאנד האט אין א גרויסער מאס ארויסגעהאלפן צו באשיצן דאס לאנד פון א פינאנציעלן צוזאמענברוך, און דער רעזולטאט איז אז קאנאדע האט פון דעם גרויסן סטאק־קראך ווייניקער געליטן ווי וועלכע עס איז אנדער לאנד אין דער וועלט.

ר. דזש. קראמבי, ארויסגעבער פון דער „וואנקאווער סאן“ האט אויסגעדריקט זיין גלויבן אז די קאנאדער צוקונפטיקע פראספעריטעט וועט קומען פון אזיע. „געשעפטן פון צוואנציק מערב־קאנאדעם ווארטן דארטן פאר דער דאמיניאן“ — האט ער געזאגט. „אין דער וועלט געפינען זיך צוויי ביליאן מענשן און א העלפט פון זיי געפינט זיך אין אזיע, הינטער דער הינטערשטער טיר פון קאנאדע. מיר מוזן באקאנט ווערן מיט דעם מזרח. מיר מוזן עפענען ליניעס פון פארבינדונגען מיט׳ן מזרח און מיר מוזן אנטוויקלען טראנספארטאציע“ — האט ער געזאגט.

יעקב (קאהען) בערלין

א בריוו פאר אייך

זיך ווענדן אין רעדאקציע פון ד. א. וו., אנגעבנדיק נומער.

ה. קאנער (? נאמען ניט דייטלאך), 594 פלארא עוועג. פון סארעלע קאנער, פון רוסלאנד. נומ. 323.

175 רבנים ביים צוזאמענפאר פון אמעריקאנער און קאנאדער רבנים

לייקוואוד, נ. דזש., מאי 6 (איטא). — 175 רבנים פון פארשיידענע שטעט פון לאנד האבן ביינגעוואוינט די עפענונג פון דער 29טער קאנווענשאן פון דער „אגודת הרבנים“, — דעם פארבאנד פון ארטאדאקסישע רבנים פון די פאראייניקטע שטאטן און קאנאדע, 5 אזיינגער לעצטן אוו.

די ערשטע זיצונג האט אויסגעהערט דעם באריכט פונ׳ם פרעזידענט, רבי אליעזר סילווער, פון ספרינגפילד, מאס. אין זיין באריכט האט ער, צווישן אנדערש, דערקלערט פאלגנדיקס:

אנשטריינגונגען ווערן איצט געמאכט צו זאמלען אינפארמאציעס פאר דער גרינדונג פון ארטאדאקסישע קאנגרעגיישאנס אין פלעצער, „וואס נויטיקן זיך שטארק אין זיי“.

ער האט דערציילט וועגן דער שטיצע וואס ווערט געגעבן צו ישיבות אין לאנד און אין אויסלאנד.

ער האט רעקאמענדירט צו באשעפטיקן א רייזנדיקן דירעקטאר צו העלפן רבנים וואס נויטיקן זיך אין שטעלעס.

ער האט רעקאמענדירט צו שיקן א דעלעגאציע קיין ארץ־ישראל צו מאכן א גרינדלאכע אויספארשונג פון די פינאנציעלע נויטן פון אלע דארטיקע ארטאדאקסישע אינסטיטוציעס.

ער האט דערקלערט, אז עטוואס מוז געטאן ווערן פאר „כשרות“, וועלכע, ווי ער האט געזאגט, ליידט זייער שטארק אין פארשיידענע צענטערן אין לאנד.

רבי א. ד. שאפירא, רב הכולל פון קאוונע, ליטע, האט גערעדט פאר דער קאנווענשאן און ער איז זייער ווארים אויפגענומען געווארן.

יעקב (קאהן) בערלין דא אויף זיין יערלאכן באזוך מיט נייער טרופע

דער גוט באקאנטער אין וויניפעג שוישפילער און פארפאסער יעקב קאהען־בערלין, פארפאסער פונ׳ם „טאנץ צום טויט“, איז דא אויף זיין יערלאכן קורצן באזוך מיט א נייער טרופע, און וועט דא צום ערשטן מאל פארשטעלן זיין טרופע קומענדיקן פרייטאג, מאי 9טן, אין זיין גרעסטער אויפפירונג „גענגסטער ליבע“.

אין דער טרופע זיינען איינגעשלאסן: נעלי גרענוויל, דראמאטישע שוישפילערין און זינגערן; מישא קאלטונא, ליבהאבער שפילער און זינגער; אנא עדעלמאן, פרימאדאנא; לילי שוקין, סוברעטן; ארטור ווינטערס, בוף־קאמיקער; סאל. דזשאזעפסאן, כאראקטער קאמיקער, לואי מארקוס, כאראקטער שוישפילער, און עני זיגענלאב, סוברעטן.

בילעטן פאר דער אויפפירונג ווערן שוין פארקויפט אין קאסע פון קווינס טעאטער.

אראבישע צייטונג זאגט אז רעגירונג באקעמפט ניט גענוג קאמוניזם

ירושלים, מאי 5 (איטא). — די אראבישע צייטונג „פאלעשטין“ באקלאגט זיך למאי די רעגירונג באקעמפט ניט גענוג ענערגיש דעם קאמוניזם, וואס פירט צו זיין פארשפרייטונג אין לאנד.

א קאנפערענץ פון אראבישע יוגנט קלובען האט באשלאסן צוזאמענרופן א פאראייניקטן צוזאמענפאר פון אלע מוסולמאנישע און קריסטלאכע יוגנט ארגאניזאציעס פון לאנד, צו פאדערן פון דער רעגירונג די עפענונג פון די מוסולמאנישע יוגנט קלובן, געשלאסן פון דער מאכט נאך די ראיאטן; צו באגנאדיקן די פאראורטיילטע צום טויט אראבער, און צו באפרייען דעם אראבישן פירער האמדי הוסייני.

די פאליציי אין ירושלים האט נעכטן ווידער מאביליזירט אלע אירע קרעפטן, צוליב א פאראויסגעזעענער קאמוניסטישער דעמאנסטראציע, צו וועלכער די פאליציי האט ניט דערלאזן.

אידישע ספארטישע יוגנט אין א״י שלאגט בריטישע ספארטסלייט

ירושלים, מאי 5 (איטא). — דאס אידישע יוגנט פון ארץ־ישראל פרייט זיך מיט איר היינטיקן זיג, ווען אינ׳ם פינאלן קאנקורס צווישן די אידישע אויסגעקליבענע „מכבי“ פוטבאל שפילער און דער בריטישער „טים“, האבן די אידן געוואונען מיט 2 צו 1. כאטש צווישן די בריטישע זיינען געווען באוואוסטע פוטבאל שפילער. ביי די אידן פארבלייבט אזוי דער פאלעסטינער טשעמפיאן בעכער פאר דעם יאר 1930.

אידן אין גריכנלאנד קריגן גרעסערע סובסידיע פאר שולן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא“)

סאלאניקא, מאי 6 (איטא). — די גריכישע רעגירונג האט אסיגנירט די סומע פון איין מיליאן מיט 800 טויזנט דראכמעס פאר די אידישע שולן אין גריכנלאנד פאר דעם יאר. דאס איז מיט 400 טויזנט דראכמעס מער ווי ווען ס׳איז פריער.

פראג, מאי 6 (איטא). — דער מונקאטשער רבי ספירא איז אויפ׳ן וועג קיין ארץ־ישראל, וואו ער האט ברעה צו פארברייגען פיר וואכן צייט.

—(::)—

יונייטעד סינאגאג „באריכטעט דערפאלג

ניו־יארק, מאי 5 (איטא). — ארום 7 הונדערט דעלעגאטן פון גאנצן לאנד זיינען געקומען צו דער 18טער יערלאכער קאנווענשאן פון די „יונייטעד סינאגאגס“ און דער 13טער קאנגענשאן פון דער פריוען ליגע, וואס האבן זיך געעפנט גלייכצייטיק נעעפנט אין האטעל קאמאדאר.

נייטן ליוויי, פרעזידענט, האט באריכטעט, אז די מיטגלידערשאפט פון דער צענטראלער ארגאניזאציע איז פאר לעצטן יאר געוואקסן פון 244 קאנגרעגיישאנס ביז 261, און פון 274 „סיסטערהודס“ צו 268.

—(::)—

י. מ. ה. א. מאכן נאך געווינסן

די י. מ. ה. א. האט לעצטן שבת באזיגט די „וואנדערערס“ אין „בריטיש ראגבי“ מיט 3 צו 0. די אידישע טים, אין אלגעמיין, האט זיך אויסגעצייכנט אין פארלויף פון דער גאנצער צייט וואס די שפיל איז אנגעגאנגען. אין דער שפיל האבן זיך באטייליקט: לו „ראזי“ איידלמאן, קאהען, קושניר, הערשבערג, טרעסטער, מערקל, לעפקין, טעסלער, שאפירא, בערלין, קאברינסקי, בערמאק, דיינער און קאטלער.

לעצטן אוונט האט די י. מ. ה. א. געוואונעם פון די „נעשאנאלס“ מ׳ט 2 צו 1.

אנטיסעמיטישער פירער שלאגט רעגירונגס קאנדידאט אין „ביי־עלעקשאן“

רומענישע רעגירונג האלט ניט אירע צוזאגן צו אידן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא“)

בוקארעסט, מאי 6 (איטא). — אין די סופלעמענטארע וואלן (ביי־עלעקשאן) אין יאסי איז אלעקסאנדער קוזא, דער באקאנטער פארביסענער אנטיסעמיט, דערוויילט געווארן צום פארלאמענט מיט 15 טויזנט שטימען צו 9 טויזנט פאר׳ן רעגירונגס קאנדידאט.

„כאטש דער פרעמיער און דער יוסטיץ מיניסטער האבן איינמאל נאכ׳ן צווייטן צוגעזאגט צו ענדערן די בירגערשאפט רעגולאציעס אזוי, אז טויזנטער אין די נייע רומענישע טעריטאריעס זאלן קריגן די מעגלאכקייט צו באקומען בירגער־רעכט און זאלן ניט זיין מער אונטערגעווארפן אונטער׳ן ווילקיר פון דער אדמיניסטראציע, גייט שוין אבער איצט דורך א צווייטער פארלאמענטארישער רעזשים, און די רעגירונג האט נאך גארנישט ניט געטאן וועגן דעם און עס זעט ניט אויס אז עס זאל זיין די קלענסטע האפענונג, אז די זאך זאל קריגן די געהעריקע אויפמערקזאמקייט“.

די דאזיקע אינטערפעלאציע האט דער פוטאט מיכאלי לאנדוי אריינגעטראגן אין רומענישן פארלאמענט.

—):(—

עדמאנטאן פארהיט וועלט טשעמפיאנשיפ פאר בעסקעט באל

עדמאנטאן, אלטא., מאי 6 (ספעצ. צו ד. א. וו. פון א. הענסאן). — נאך א ביטערן שלאכט קעגן דער אמעריקאנער טשעמפיאן טים פון שיקאגא, האבן די עדמאנטאנער „קאמערשל גרעדס“, ביז איצט וועלט טשעמפיאנס פון בעסקעטבאל, ווידער געוואונען די אנדערוואוד פראפייע און פארהאלטן פאר זיך די וועלט טשעמפיאנשיפ.

די „סקארס“ זיינען געווען: ערשטע פארטיע: שיקאגא, 34; עדמאנטאן, 24. צווייטע פארטיע, עדמאנטאן, 40, שיקאגא, 13.

וויניפעג עלעקטריק קא. פארלאנגט שוין איצט א צען־סענט „סטריט קאר פעיר“ צו יעדער צייט!

דאס אפליינג פון דעם שטאט ראט אין אנגענומען א באשלוס בנוגע דער אפליקאציע פון דער וויניפעג עלעקטריק קאמפאני פאר א העכערונג אין דעם פרייז פון די סטריט קאר טיקעטס, האט פאראורזאכט די פאדערונג פון דער קאמפאני פאר נאך העכערע פארלאנגען אויפ׳ן פרייז.

די נייסטע פאדערונג פון דער וויניפעג עלעקטריק קאמפאני איז א צען סענט „קעש פעיר“, צו יעדער צייט און אונטער אלע אומשטענדן.

די דאזיקע אפליקאציע פאר א נאך מער געהעכערטן פרייז פאר פארן אויף די סטריט קארס, האט נעכטן נעקראגן מר. מעגנוס פעטערסאן, דער שטאטיקער קלערק, פון מר. עדווארד ענדערסאן, קיי. סי., פרעזידענט פון דער קאמפאני, אבער וואס עס איז געניי געשריבן געווארן אין דער אפליקאציע איז דערווייל אומבאקאנט.

מר. פעטערסאן האט געזאגט, אז דער בריוו פון דעם פרעזידענט פון דער רייקיווי קאמפאני וועט פארגעלייגט ווערן פאר דעם שטאט־ראט קומענדיקן מאנטאג אוונט, און ביז יענער צייט וועט עס ניט פארעפנטלאכט ווערן.

מר. ענדערסאן האט דערקלערט, אז די דאזיקע אפליקאציע האט ער אריינגעשיקט אויף דעם סמך פון אן אגרימענט וואס איז געמאכט געווארן וועגן „פעירס“ אין יאר 1921 וואו עס רעדט זיך וועגן א פלאן פאר גרעסערע „פעירס“ וואס דארף פארגעלייגט ווערן צווישן דעם ערשטען און דעם 15טן מאי.

„דאס איז איצט געטאן געווארן“ — האט מר. ענדערסאן געזאגט, און איצט דארף קומען די פראצעדורע פון אן ארביטריישאן צו פארהאנדלען דעם דאזיקן ענין“.

„אבער איך בין נאך אלץ וויליק, אויב דער ענין קאן געשליכטעט ווערן אן אזוי פיל פארשפעטיקונג, צו פארזעצן די פארהאנדלונגען וואס האבן זיך אנגעפאנגען לעצטן פעברואר. אבער אין פאל אויב קיין באלדיקער באשלוס וועט ניט דערגרייכט ווערן, וועט א בורר געריכט מוזן אנטשיידן די פראגע.

מר. ענדערסאן האט צוגעגעבן, אז אין דער לעצטער אפליקאציע האט ער געבעטן א דערלויבעניש פאר א העכערונג אין די סטריט קאר „פעירס“, מער ווי די קאמפאני האט פארלאנגט אין איר ערשטער אפליקאציע אין פעברואר מאנאט.

„איך דיינק, האט ער געזאגט, אז מיר וועלן זיין געצוואונגען צו־גיין צו אן ארביטריישאן, קאנען מיר באשטעטיקן דעם העכערן פעיר“.

אהרן סאפירא וועט קומען אהער צו יובילעי פייערונג פון בית־יתומים

אהרן סאפירא, בריטמער פארמערס קאאפעראטיוון און באזונדערס ווייטפול ארגאניזאטאר, וועט זיין דער גאסט פון מערב קאנאדער אידן ביי דער יובילעי פייערונג פון בית־יתומים, אין וואקער טעאטער, יוני 29טן.

אויף דער איינלאדונג פון בית־יתומים צו אים, האט מר. סאפירא טעלעגראפיש געענטפערט צו מר. אסאווסקי אז ער נעמט עס אן מיט דער גרעסטער צופרידנהייט, און סיידן עפעס אויסערגעוויינלאכעס וועט פאסירן צו פארהאלטן אים, וועט ער קומען צו דער פייערונג. מר. סאפירא, ווי באקאנט, איז אליין אויסגעוואקסן אין א בית־יתומים, און האט דערפאר א באזונדערס ווארימע באציאונג צו דעם סארט אנשטאלט.

ביי דער פייערונג וועלן אויך זיין אלע געוועזענע פרעזידענטן פון דעם אנשטאלט איינשליסנדיק אלען בראנפמאן פון מאנטרעאל. עס וועלן אויך זיין פארטרעטער פון אלע אידישע קהלות פון מערב קאנאדע, ווי די נאענטסטע מחותנים ביי דער שמחה.

די פארברייטונגען צו דער גרויסער פייערונג גייען דערוויילן אן איז פולן שוואונג, און עס ווערט דערוואַרטעט, אז דאס זאל זיין איינע פון די גרעסטע אידישע פייערונגען אין מערב קאנאדע, מער איינצלהייטן וועלן מיט דער צייט אנאנסירט ווערן.

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, מאי 6

שוועסטער אוונט פון ליידיס רום. היב. סיק בענ. סאס., אין פרץ־אינסט. לעקציע פון דר. ב. וויקטאר, 8.30 אוונט.

באריכט פון מרס. א. זלאבינסקי ביי מוטער־פאראיין פון ת״ת 8.30 אוו., אין ת״ת.

לייען קרייז פון מוטער פאראיין פון פרץ־שול ביי מרס. הובאוו, 294 טשארלס סט. 2.30 נ. מ.

מיטוואך, מאי 7

עפנטלאכע טיי פארטיע פאר די אידישע שולן אין פוילן, אין פרץ זאל, 3 נ. מ. ביז שפעט. אויפזיכט פרויען קאמיטעט פאר די „ציש״א“ שולן.

ספעציעלע פארזאמ. פון וויניפעג הדסה 8 אוונט, אין ציון זאל.

„סילווער טי“ ביי מרס. מ. גרינשטיין, 415 אלפרעד עווע., 3 ביז 11 נ. מ.

אלגעמ. פארזאמ. און וואלן פאר באאמטע פון ליידיס אקזילערי פון מושב־זקנים, 8.30 אוונט אין מושב־זקנים.

דר. שובין ביי פועלי ציון פרויען קלוב, 8.30 אוונט, אין פרץ־אינסטיטוט.

איקאר פארזאמלונג, 8.30 אוונט אין פרייהייט טעמפל.

זונטאג, מאי 11

קאנפערענץ פון איקאר וועגן וויניפעגער קוואטע צום קאמפיין, 7 אוו., אין טעמפל.

פארזאמ. פון בני־יעקב פרי לאאן סאס., 2.30 נ. מ., אין נייער ת״ת.

דינסטאג, מאי 13

טיי פון ליידיס אקז. פון מושב־זקנים ביי מרס. ליזאק 428 ענדערסאן עווע.

שפאציר פון מוטער־פאראיין פון ת״ת צו דער קאקא־קאלא געביידע, 2 בייטאג.

אגב - אורחא

פון מארק

טהרה

„טהרה“, ריינקייט, פארנעמט זייער א חשוב׳ן פלאץ אין דער אידישער רעליגיעזער טראדיציע. גאנצע טראקטאטן אין תלמוד און פוסקים זיינען וועגן דעם געשריבן געווארן.

ווי א סך אנדערע רעליגיעזע פארשריפטן, האבן אבער די אידישע דינים פון טהרה מיט דעם לויף פון דער צייט פארלארן א סך פון זייער אינערלאכער באדייטונג. עס איז געבליבן פון זיי אין די מייסטע פאלן אויף וויפל ס׳איז געווען שייך קערפערלאכער ריינקייט, בלויז די דרויסנדיקע צערעמאניע.

אין דער שוידערלאכער ארימקייט פון דער איינגער אידישער געטא איז ניט מעגלאך געווען אפצוהיטן די טהרה פארשריפטן אין זייער גאנצן אינערלאכן פארנעם. די אידישע געטא, וואו מענשן זיינען געווען פארפאקט ווי חיות אין א שטייג, האט ניט געקאנט זיין ריין.

ביי אידן האט זיך אין א געוויסער מאס נאך אנטוויקלט א סארט פאראכטונג צו ריינקייט, — מיר זיינען דאך איינגע מענשן, און מיר מאגן זיך פריי דורכשמרעסן וועגן דעם ענין: — ביי אייניקע אידן איז ריינקייט שיר ניט געווארן א גויאישער ענין, א מין „ובחוקותיהם לא תלכו“ (איר זאלט זיך ניט פירן ווי די גויאים).

אין זיינע זכרונות אין ד. א. וו. באשרייבט רבי זילבערשטיין, ווי אידן אין שטעטל, געצוואונגען פון דער מאכט צו מאכן ריין די פאסן ארום זייערע הייזער, פלעגן דאס טאן איבער דער אינספעקציע, און תערנאך צוריק אויסשיטן די שמוץ פאר זייערע הייזער. דאס איז, נאטירלאך, ניט געווען דערפאר וואס די אידן האבן ליב געהאט די שמוץ, נאר מער דאס געפיל פון ווידערשטאנד קעגן דעם צוואנג פון א פיינטלאכער מאכט, — און די דאמאלסטדיקע צארישע רעגירונג האט אנדערש ניט געקאנט באטראכט ווערן פון דער באפעלקערונג, ווי א גרויזאמער שונא (די רוסן אליין פלעגן זייער ניט גערן אויספילן די באפעלן פון דער מאכט און פלעגן סאבאטירן וואו מען האט עס נאר געקאנט).

* * *

איך וואלט געקאנט דא אויסרעכענען א גרויסע צאל פאקטן און אנעקדאטן (וואס שפיגלען אפ די פאקטן), ווי ביי די אידן, אונטער׳ן דרוק פון די אומשטענדן, זיינען זייערע טראדיציאנעלע געפילן פאר ציכטיקייט אטראפירט געווארן.

אבער דאס איז, דוכט זיך מיר, אלגעמיין באקאנט.

אבער מערקווירדיק איז, ווי, אונטער בעסערע באדינגונגען, ענדערט זיך זייער שנעל די באציאונג פון אידן צו ריינקייט, און ווי נאר דער איד רייסט זיך ארויס פון דער איינגער געטא און פון איר דרויסנדיקער ארימקייט, ווערט ער צוריק דער טשעמפיאן פון דער טהרה טראדיציע.

מיט א געוויסער צייט צוריק בין איך איבערראשט געווארן צו לייענען א באריכט פון עפעס אן אויספארשונג קאמיסיע אין ניו־יארק, וואס האט אויסגעפונען, אז די אידישע באלעבאסטע איז די צווייטע ריינסטע פון אלע נאציאנאליטעטן אין דער גרויסער קאסמאפאליטישע רשטאט (דעם ערשטן פלאץ פארנעמט, דאכט זיך, די דייטשע באלעבאסטע).

איך שטעל זיך פאר, אז די אפשאצונג איז געווען א פארהעלטנסמעסיקע, — עס איז מסתמא גענומען געווארן אין אנבאטראכט די ארימקייט און געדיכטקייט פון די קווארטאלן אין וועלכע עס וואוינען די גרויסע אידישע מאסן פון ניו־יארק, און זיי זיינען פארגליכן געווארן מיט די ארימע קווארטאלן פון אנדערע נאציאנאליטעטן.

אנדערש וואלט איך געזאגט, אז דער ניו־יארקער ריווערסייד דרייוו, וואס איז בלויז טיילווייז אידיש, איז פארט ציכטיקער ווי העסטער סטריט, וואס איז כולה אידיש און — וואס איז ווייט פון צו זיין א מוסטער פון ציכטיקייט . . .

* * *

איך בין מסכים, אז די גערייכטער באפעלקערטע אידישע גאסן אין וויניפעגער נארט־ענד זיינען אויך ניט קיין מוסטער פון ציכטיקייט.

איך דארף זיך אויך מודה זיין, כאטש דאס איז פיינלאך פאר מיינע נאציאנאלע געפילן, אז עס זיינען דא אויף דער נארט־ענד גאסן באזעצט מיט א גאנץ ארימער באפעלקערונג פון ניט־אידן, וואס זיינען א סך ציכטיקער פון די אידישע. און וואס זיינען באפוצט מיט גרינס און מיט בלומען, וועלכע מען זעט ניט אזוי אפט ארום די אידישע הייזער אין געוויסע גאסן.

דאס איז אבער אפשר דערפאר, וואס די אידישע באפעלקערונג איז דא נאך א יונגע, און האט זיך נאך ניט איינגעלעבט אין די נייע באדינגונגען, און האט זיך נאך ניט צוגעוויינט צו באטראכטן די שטרענגע שטאטיקע ריינקייט פארשריפטן ווי א זאך, אין וועלכער יעדער בירגער דארף פערזענלאך זיין פאראינטערעסירט.

דער פאקט אבער איז, אז מיט יעדן יאר ווערט אלץ גרעסער די צאל אידישע איינוואוינער אין שטאט, וואס גלייכן זיך אין דער הינזיכט אויס — מיט די בעסטע גויאים. און עס זיינען שוין דא אידישע גאסן אין די גרוימערע געגנטן אויף דער נארט־ענד (ווי מאקריי איסט, למשל) וואס קאנען זיך פארגלייכן מיט די פיינסטע און ציכטיקסטע גאסן אין שטאט.

די אלטע און גערייכטער באפעלקערטע אידישע גאסן פוצן זיך אויך אויס ריינער מיט יעדן יאר. — און, איך וויל האפן, אז דער דאזיקער פרילינג וועט עפעס אויך בייטראגן אויף דעם געביט.

און זאל טאקע אונזער נארט־ענד דערווייזן, וואס זי קאן אויפטאן, ניט געקוקט אויף אירע אומגינסטיקע אומשטענדן!